

Binnen de vaste commissie voor Buitenlandse Zaken bestond bij een aantal fracties de behoefte de Minister van Buitenlandse Zaken enkele vragen en opmerkingen voor te leggen over de geannoteerde agenda van de informele Raad Buitenlandse Zaken op 29 en 30 augustus 2019 (Kamerstuk 21 501-02, nr. 2038). Tevens is voor dit schriftelijk overleg geagendeerd het verslag van de Raad Buitenlandse Zaken van 15 juli 2019 (Kamerstuk 21 501-02, nr. 2034).

De voorzitter van de commissie,
Pia Dijkstra

De adjunct-griffier van de commissie,
Konings

Algemeen

De leden van de VVD-fractie hebben met belangstelling kennisgenomen van de geannoteerde agenda voor de informele Raad Buitenlandse Zaken van 29 en 30 augustus 2019, alsook van het verslag van de Raad Buitenlandse Zaken van 15 juli 2019. Wel hebben deze leden nog een aantal vragen.

De leden van de D66-fractie hebben met interesse kennisgenomen van de geannoteerde agenda voor de informele Raad Buitenlandse Zaken in Gymnich van 29 en 30 augustus 2019. Deze leden hebben nog enkele vragen en opmerkingen.

De leden van de SP-fractie hebben kennisgenomen van de geannoteerde agenda en hebben hierover nog enkele vragen.

Hybride dreigingen

De leden van de VVD-fractie erkennen het grote gevaar van hybride dreigingen en steunen Europese samenwerking op dit gebied. Wel vragen deze leden wat de inschatting is van het kabinet met betrekking tot de operabiliteit jegens hybride dreigingen. Acht het kabinet het op dit moment al realistisch dat er in EU-verband, al dan niet in samenwerking met de NAVO, consequent en adequaat opgetreden kan worden tegen een hybride aanval? Verder constateren deze leden dat het kabinet zich hierbij richt op statelijke actoren. Ziet het kabinet ook het risico van hybride aanvallen door niet-staatelijke actoren en hoe wordt hier op geacteerd?

Situatie in de Golf

De leden van de VVD-fractie delen de zorgen over de situatie in de Golf. De Golf is cruciaal voor de mondiale zeevaart. Wat is de huidige status van de besprekingen ten aanzien van de opties om de zeevaart in de Golf, en specifiek de schepen varende onder Nederlandse vlag, te beschermen?

De leden van de D66-fractie maken zich ernstige zorgen over de opgelopen spanningen in de Straat van Hormuz. Deze leden onderstrepen het grote belang van het nucleaire akkoord dat met Iran gesloten is (het Joint Comprehensive Plan of Action, JCPOA) en zijn van mening dat dit akkoord een belangrijke bijdrage levert aan de veiligheid in de regio en in de wereld. Zij betreuren het dat de Verenigde Staten dit akkoord eenzijdig op heeft gezegd, terwijl Iran zich aan de afspraken binnen het akkoord hield. De leden van de D66-fractie zijn van mening dat de Europese Unie en haar lidstaten zich achter het akkoord moeten blijven stellen en dat de mogelijkheden moeten bekijken en gebruiken om de economische afspraken met Iran te blijven handhaven en te faciliteren, ondanks de Amerikaanse druk en pogingen om dit onmogelijk te maken. Deze leden zijn van mening dat het handelen van de Verenigde Staten in deze kwestie een destabiliserend effect heeft en niet in het belang is van de internationale vrede en veiligheid. Het risico op escalatie is door dit optreden vele malen groter geworden. Zij onderstrepen daarom de noodzaak om weg te blijven van het Amerikaanse beleid van maximale eenzijdige druk op Iran zonder diplomatie en dit voorbeeld niet te volgen, zodat Nederland niet ongewild in dit conflict betrokken raakt. Deelt het kabinet deze opvatting? De leden van de D66-fractie vragen de Minister dit standpunt ook tijdens de informele Raad Buitenlandse Zaken duidelijk naar voren te brengen en op te roepen tot een eenduidige Europese positie. Verder vragen deze leden naar de berichtgeving rond de G7-top van afgelopen weekend, waar de Minister van Buitenlandse Zaken van Iran is geweest, naar verluidt op uitnodiging van de Franse president.

Heeft dit bezoek naar informatie van het kabinet enige gevolgen gehad voor het JCPOA-akkoord en voor de verhoudingen tussen de EU, de Verenigde Staten en Iran? Zo ja, welke?

De leden van de SP-fractie hebben er kennis van genomen dat het kabinet de wenselijkheid en mogelijkheid onderzoekt om bij te dragen aan een verhoging van de maritieme veiligheid in de Golfregio. Dit onderwerp wordt besproken tijdens de informele Raad Buitenlandse Zaken eind deze maand in Helsinki. In de geannoteerde agenda lezen deze leden echter geen begin van een inbreng van Nederland in deze discussie. Kan de Minister dat alsnog doen? Zal in die discussie ingezet worden op de-escalatie? Zal de Minister wijzen op de noodzaak te voorkomen dat door EU-landen bijgedragen wordt aan het gevaarlijke en contraproductieve Amerikaanse beleid van «maximale druk» op Iran? Hoe kan dat voorkomen worden?

EU en het Arctisch gebied

Voor de leden van de VVD-fractie is de stabiliteit en veiligheid van de Arctische Regio van groot belang. Deze leden steunen dan ook de Finse focus op dit onderwerp. Wel vragen de leden hoe het kabinet grotere Europese betrokkenheid bij dit onderwerp apprecieert. Is de verwachting dat de EU eensgezind op kan treden op dit onderwerp? Welke ruimte is er voor nationaal beleid?

Regionale samenwerking met Westelijke Balkan

Wat betreft de Westelijke Balkan steunen de leden van de VVD-fractie de inzet van het Kabinet. Wel vragen zij zich af hoe het kabinet omgaat met de «strikt en fair» benadering. Uit het verslag van de voorgaande RBZ blijkt bijvoorbeeld dat de steun aan Moldavië weer wordt uitgekeerd. Worden hervattingen van steun gebaseerd op goede voornemens van het steun ontvangende land, of op behaalde resultaten? Indien dit is gebaseerd op behaalde resultaten, wat waren de resultaten die voor de hervatting van steun aan Moldavië hebben gezorgd, anders dan de vreedzame wisseling van de wacht?

Mensenrechten

De leden van de D66-fractie benadrukken de noodzaak van een spoedige invoering van de Magnitsky-wetgeving binnen de Europese Unie. Het is van groot belang dat de EU sancties op kan leggen aan personen die zich schuldig hebben gemaakt aan ernstige mensenrechtenschendingen of aan grootschalige corruptie en corruptie binnen overheden. Hiermee kunnen we straffeloosheid voorkomen en toont de EU dat ze dit soort misdaden niet ongestraft laat. Deze leden vragen daarom de Minister hoe hij uitvoering geeft aan de motie van het lid Sjoerdsma c.s. over grootschalige corruptie en corruptie binnen overheden onder de sanctiewet laten vallen (Kamerstuk 21 501-02, nr. 2012)? Wat is de huidige stand van zaken omtrent de invoering van deze wetgeving? Deze leden roepen de Minister daarom op om ook tijdens de informele Raad Buitenlandse Zaken het belang van deze wetgeving te onderstrepen en zich ertoe in te spannen dat deze er spoedig zal komen.

De leden van de SP-fractie lezen in de geannoteerde agenda dat in Helsinki ook gesproken zal worden over mensenrechten als hoeksteen van het Europese buitenlandbeleid. Deze leden vinden het belangrijk dat mensenrechten een hoeksteen van buitenlandbeleid vormen en wijzen erop dat te vaak mensenrechten opzij worden geschoven door EU-landen, bijvoorbeeld om miljarden euro's te verdienen aan de oorlog in Jemen. In

dit kader roepen de leden van de SP-fractie de Minister opnieuw op wapenverkoop aan Saudi-Arabië en andere landen van de coalitie te veroordelen. Is hij daartoe bereid? Is de Minister verder bereid om, als het door hem bepleite EU-mensenrechtensanctieregime ingevoerd wordt, dit aan te grijpen om te komen tot sancties tegen Saudi-Arabië? Dit vanwege alle mensenrechtenschendingen en oorlogsmisdaden door dat land in Jemen.

De SP-leden vragen de Minister of hij tijdens het gesprek over mensenrechten als hoeksteen van EU-beleid ook aandacht wil vragen voor een aantal actuele thema's, te weten ontwikkelingen in Hong Kong, in Papua en de bosbranden in het Amazonegebied in Brazilië.

Operatie Sophia

De leden van de D66-fractie merken op dat Operatie Sophia in de Middellandse Zee per 30 september 2019 eindigt, als niet anders wordt besloten. De maritieme patrouilles zijn vervallen, en monitoring vindt enkel nog vanuit de lucht plaats. Deze leden onderstrepen andermaal het belang van deze missie om mensensmokkel tegen te gaan, drinkelingen te voorkomen, en om de Libische kustwacht hierin te ondersteunen en te trainen. Deze leden merken op dat de Duitse bondskanselier ertoe opgeroepen heeft dat deze Europese missie volwaardig wordt herstart, waarbinnen het redden van mensen net zo belangrijk moet zijn als het bestrijden van mensensmokkelaars. Hoe beoordeelt het kabinet deze oproep? Voorts wijzen zij de Minister erop dat de Koninklijke Vereniging van Nederlandse Reders (KVNR) de regering heeft opgeroepen om dit standpunt van de Duitse bondskanselier te onderschrijven en actief deel te nemen aan het bewerkstelligen van een dergelijke nieuwe missie. Zij dragen daar ook sterke economische argumenten voor aan. Hoeveel economische schade hebben reders ondervonden als gevolg van het ontbreken van een maritieme component van Operatie Sophia? Hoe kijkt het kabinet tegen deze oproep aan? De KVNR wijst er in deze oproep ook op dat een kapitein volgens de internationale, door Nederland getekende, VN-zeerechtverdragen wettelijk en moreel verplicht is om hulp te verlenen aan mensen die op zee in nood verkeren. Er moeten voldoende veilige havens beschikbaar zijn om reddingsacties tot een goed einde te brengen. Wat is de reactie van het kabinet op deze oproep van de KVNR?

Situatie in Hong Kong

De leden van de SP-fractie hebben grote zorgen over de ontwikkelingen in Hong Kong, waar volgens Amnesty International onnodig en buitensporig veel geweld wordt ingezet tegen demonstranten, waaronder de inzet van rubberkogels. Deze leden vragen de Minister dit geweld te veroordelen en op te roepen tot een onafhankelijk onderzoek naar dit geweld. Ook vragen zij naar de stand van zaken rond de uitleveringswet van Hong Kong die de aanleiding voor de protesten was. Amnesty International vraagt verder aandacht voor de export van producten die gebruikt kunnen worden voor interne repressie. Kan de Minister hierop reageren? Hoe ziet deze export eruit? Welke mogelijkheden zijn er deze export vanuit de EU aan banden te leggen?

Ontwikkelingen in Papoea

De SP-leden maken zich zorgen om recente ontwikkelingen in Papoea, waar gewelddadig optreden van de autoriteiten tegen studenten heeft geleid tot protesten. Deze leden vragen de Minister te reageren op deze onrust. Amnesty International wijst in deze kwestie op de grondoorzaak van de onrust, namelijk beschuldigingen van discriminatie en onwettig

gebruik van geweld tegen Papoease studenten. Dit past in een patroon van voortdurende achterstelling van en discriminatie tegen deze minderheid in Indonesië. Kan de Minister hierop reageren? Vraagt de Minister aandacht voor het respecteren van de rechten van de Papoea's in Indonesië? Zet Nederland zich in voor het tegengaan van discriminatie?

Bosbranden in de Amazone

Wat de bosbranden van ongekende omvang in het Amazonegebied in Brazilië betreft, vragen de SP-leden of de Minister in kan gaan op het beleid van de Braziliaanse autoriteiten hiertegen. Wordt hier voldoende tegen opgetreden? Wat zijn de laatste ontwikkelingen? Klopt het beeld dat de branden enorm zijn toegenomen? Kan de Minister ook ingaan op export uit Brazilië afkomstig uit dit gebied? Welke relatie is er tussen de bosbranden en economische ontwikkeling van het Amazonegebied en daarmee met handel? Kan de Minister in dit verband ook ingaan op het handelsakkoord tussen de EU en een aantal Zuid-Amerikaanse landen, waaronder Brazilië, dat in de maak is? Ziet de Minister in de bosbranden aanleiding om dit akkoord te heroverwegen? Kan vanuit Europa bijgedragen worden aan het duurzaam tegengaan van deze jaarlijks terugkerende bosbranden? Kan de Minister, tegen de achtergrond van deze bosbranden, ook aangeven hoe de motie van het lid Van Ojik (Kamerstuk 35 000 V, nr. 24) om landenrechtenverdedigers en milieuactivisten waar mogelijk te ondersteunen, wordt uitgevoerd? Wordt hier nieuwe urgentie aan gegeven?

INF-verdrag

In het verslag van de Raad Buitenlandse Zaken van 15 juli 2019 lezen de leden van de SP-fractie over het INF-verdrag, dat door de Verenigde Staten is opgezegd. In het verleden heeft de Minister zich uitgesproken voor behoud van dit verdrag, omdat het heeft bijgedragen aan de veiligheid in de wereld, in het bijzonder in Europa. Deze leden gaan er vanuit dat de Minister daarom geen voorstander is van de ontwikkeling van raketten die, als het verdrag nog zou bestaan, verboden zouden zijn. Kan de Minister dat bevestigen? Kan de Minister ook reageren op de recente test van een raket door de Verenigde Staten, met een bereik die onder het INF-verdrag verboden was? Hoe is hierop gereageerd? Deelt de Minister de opvatting van de leden van de SP-fractie dat dit een zeer onwenselijke ontwikkeling is?

Incident bij Russische test nucleair aangedreven raket

De leden van de D66-fractie merken op dat zich recentelijk een incident heeft voorgedaan in Rusland, waarschijnlijk tijdens een test van een nucleair aangedreven nucleaire raket, waarbij een wolk radioactief materiaal is vrijgekomen. Hoe schat het kabinet de gevolgen van dit ongeluk in? Wat voor effecten verwacht het kabinet dat dit ongeval zal hebben voor de volksgezondheid? Voorts merken deze leden op dat de Akademik Lomonosov, een Russische drijvende kerncentrale, vertrokken is naar Siberië via de Arctische Oceaan. Hoe beoordeelt het kabinet de risico's die deze vaart met zich meebrengt? Heeft het kabinet contact gehad met de Russische autoriteiten over deze vaart? De leden van de D66-fractie maken zich ernstig zorgen over de veiligheid en kwetsbaarheid van dit schip, omdat een nucleaire ramp in dit kwetsbare gebied desastreuze gevolgen zou hebben. Deze leden vragen de Minister daarom deze risicovolle onderneming te bespreken tijdens de aanstaande informele Raad Buitenlandse Zaken, en met de Europese partners tot een gemeenschappelijke reactie te komen en de ernstige zorgen over te brengen aan de Russische autoriteiten.